

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Casus XLV. De circumstantiis Restitutionis, & in specie cui, quo tempore,
& loco restitutio fieri debeat?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

- bus intrinsecis dixissent probabilem, imò probabilissimam, & mihi omnino veram. *Sed quares, an saltem per modum defensionis liceat infamantem reciprocè infamare?* R. Pro reparandâ famâ jam læsâ id non licere, licet tamen pro avertendõ damno futuro & imminente; sic licitè aperio occultum crimen falsi accusatoris vel testis ad enervandam eorum fidem; utor enim jure meo, quod habeo ad probandam meam innocentiam, & si liceat occultum proximi crimen aperire pro tuendâ famâ & vitâ proximi innocentis, imò & ad habendum à viro gravi solatium, ut docet *S. Thom.*
16. cur non pro tuenda fama & vita propria: nunquam tamen licet falsum crimen iniquo accusatori vel testi affingere etiam ad evitandam mortem vel extremam infamiam, ut certum ex prop. 43. & 44. ab Inn. XI. damnatis, quas exhibui *Cas. 38. n. 5.* nam id foret mendacium in re gravitum contra justitiam publicam, quia judex quantum est in se inducitur ad puniendum Innocentem & testes ad perjurium, tum contra justitiam privatam, quia quilibet habet jus, ne fal-

so crimine infametur, sicut habet jus ne à privato occidatur. *Dices cum Lugo & Tamb.* si dolo vel mendacio defendam me contra injustum aggressorem, v. g. facio eum retro respicere, in foveam cadere &c. tantum pecco venialiter peccato mendacii, non autem contra justitiam, quia habeo jus defendendi vitam, ergo si mendacio injustum aggressorem meæ famæ & vitæ privem suâ famâ, tantum pecco venialiter peccato mendacii; si enim non est injustitia per mendacium defendere vitam, minus erit in casu posito per mendacium defendere famam simul & vitam. R. N. C. nam imprimis id injustum est in judicio, quia læditur justitia publica, extra judicium verò impingere falsum crimen non est medium necessarium & certò efficax pro recuperandâ famâ, potes enim deficere in probatione, & adversarius potest per veros testes aliaque indicia tua dicta elidere; e contra occisio injusti aggressoris est medium necessarium & certum conservandæ vitæ, ut supponitur.

CASUS XLV.

De circumstantiis restitutionis, & in specie cui, quo tempore & loco restitutio fieri debeat?

Y Sides multa iniquè congeffit, dubitat an & qualiter reneatur restituere. 1. Quia Dominus re suâ creditur ab usurus. 2. Quia Dominus rei est defunctus. 3. Quia res alteri erat oppignorata vel vendita. 4. & 5. Aliqua furi reddidit, à quo emerat. 6. Pleraque acquisivit usurâ, iniquo pondere, vel mensurâ & ignorat à quibus. 7. Alia

*Alia sibi tanquam pauperi aut alieno
are gravatore retinet. 8. Sarcinam à via-
tore in domo suo relictam vendidit. 9.
Res tum furtivas tum inventas ex
parte dedit primo repetenti, qui non
erat Dominus. 10. Partim facta vel
non facta inquisitione aut ex consilio
Confessarii dedit pauperibus. 11. Dubi-
tat an restitui debeant res vacantes,
inventas, derelictas. 12. An ex quibus
causis differri possit solutio. 13. An fieri
ante vel post tempus conventum. 14.
Quid si fiat per partes vel differatur
post mortem. 15. Quo loco & quibus
expensis tenetur debitor ex delicto. 16.
Debitor ex re accepta. 17. Quid si mit-
tat rem Domino absenti, & in via pe-
reat. 18. Quo loco tradenda res debita
ex contractu. Pro resolut.*

QUÆR. I. Cui restitutio fieri
debeat?

R. I. *Debita vel bona certa*, id est
talia, quorum Dominus scitur, regu-
lariter restitui debent ipsi Domino,
quia hic in ea primarium jus habet.
Excipe 1. nisi Dominus re suâ esset
abufurus ad peccatum, v. g. pecuniâ
ad se inebriandum vel fornicandum;
tunc enim si absque gravi incommo-
do potes, teneris ex charitate restitu-
tionem differre, imò si re suâ esset
abufurus ad injustitiam, v. g. gladio
suo ad se vel alium occidendum, tene-
ris ex justitia non reddere, aliàs sine
causâ positivè cooperaris actioni in-
justæ & per consequens teneris de
damno secuto. *Sotus. Less. l. 2. c. 16.
dub. 4. V. Cas. 38. à n. 1. debes ta-
men esse moraliter certus, quòd Do-*

minus re suâ abufurus sit, nam in du-
bio debet præsumi bonus & possidet
obligatio restituendi; in praxi etiam
plurimumque adest causa excusans, puta
periculum rixarum aliorumque in-
commodorum, si Dominus rem suam
seriò repetat & non recipiat. 2. Si
Dominus sit defunctus omnia debita
realia sive ex contractu sive ex delicto
reddenda sunt hæredi, quia hic succe-
dit in omnia jura defuncti; si defun-
ctus de rebus suis non disposuerit,
neque hæredem ab intestato usque ad
decimum gradum vel ex testamento
reliquerit, ejus jura & bona dicuntur
vacantia & derelicta. *L. 1. 4. § 5. Cod.
de bonis vacant.* quia de iis in vita dis-
ponere noluit, & post mortem non
potuit, ideoque de jure naturæ fiunt
primò occupantis, & debita debitori
remanebunt; jure civili cedunt fisco
vel sæculari si defunctus sit laicus, vel
Ecclesiastico si fuerit clericus, saltem
post sententiam judicis, ut requirit
Amicus de just. d. 16. n. 6. nam *cit. leges*
dicunt intra certum tempus posse
præscribi contra fiscum, ergo possunt
bonâ fide retineri, quia malâ fide
nunquam præscribitur. Bona pere-
grinorum in diversorio sine hærede
defunctorum per Episcopum loci
distribuenda sunt pauperibus pro
anima defuncti. *Auth. omnes Cod.
communis de succes. 3.* Si alteri debeat
rei alienæ possessio, huic imme-
diatè restituenda est, v. g. accepisti
rem apud alium depositam, condu-
ctam, commodatam, emphyteuti-
cam &c. non Domino sed deposita-
rio,

fio, commodatario &c. restituere debet, quia sine injuria privari non possunt jure custodiæ, usûs, vel possessionis, nisi consentiant vel credantur re iniquè abufuri, ex quo capite bonâ Ecclesiæ non Prælato dissipatori sed Capitulo restituenda sunt. 4. Si habeas rem à possessore malæ fidei v. g. emisti equum à fure; per se non furi, sed Domino reddere debet, qui solus jus in eam habet, non verò iniquus possessor; dico *per se*, nam si fur tibi nolit reddere pretium nisi ei restituas equum, *Nav. Vasq. Dicast. Les. Metzger d. 33. a. 1. ei alii apud Vvam. op. 2. q. 2. a. 3.* dicunt furi eum licitè reddi posse, etsi fur nunquam eum reddet Domino, quod *Lugo d. 17. s. 2. Sporer n. 121.* etiam admittunt de emptore malæ fidei, quia res sive bonâ sive malâ fide empta per hoc quòd reddatur furi non ponitur in pejore statu, quàm esset, si nunquam fuisset empta: at probabilius contradicunt *Cajet. Sot. Molin. Laym. Sylvius q. 62. a. 6. Croix l. 3. p. 2. n. 100. Ratio est* 1. emptor rei alienæ, si aliter pretium recuperare non possit, licitè quidem permittere potest, ut fur mercem recipiat, quia habet jus ad suum pretium, pro quo nihil accepit, nec obligatur rem alienam cum tanto suo damno conservare, ut fatentur omnes, non tamen licitè potest eam furi restituere seu tradere, quia hoc non est permittere sed positivè & proximè cooperari ad injustum alterius damnum; sicut si latro velit auferre rem tuam, nisi tradas alienam, potes quidem permittere ut
R. D. Jansen Paris.

accipiat rem alienam apud te existentem, non tamè licitè eam tradis. 2. Res à fure liberata apud emptorè meliorè statum acquisivit qui unà cum re ad Dominum pertinet, ergo qui eam furi restituendo ad pejorem statum reducit, facit Domino injuriam, sicut qui rem alienam ex incendio vel flumine ereptam iterum in flammam vel flumen rejicit, etsi alius ipsi minetur æquale damnum, nisi iterum injiciat. 3. Dominus ab emptore potest justè rem suam repetere, imò & tollere, ergo alter obligatur eam ipsi & non furi reddere, ne detur bellum ex utraq; parte absq; errore justum; *nec obstat* quòd fortè ex ignorantia rem non repetat, nam per hoc jus suum non amisit, & judex tenetur rem non furi sed Domino adjudicare, ergo & tu restituere. *Dices* 1. emptor restituendo rem furi reponit eam ex gravi causa in eodem statu, in quo fuisset, si nunquam fuisset empta, ergo nec damnum, nec injuriam facit Domino, etiam si eam emerit malâ fide; sicut si quis à fure sive bonâ sive malâ fide accepit canem alienum, sin in via timeat ab ipso morderi, potest canem citra Domini injuriam dimittere, etsi prævideat eum rediturum ad furem. 2. Quamdiu fur detinet meum pretium, res empta necdum est à fure perfectè liberata, sed est quasi sub actuali conflictu, ideoq; licitè reddi potest; sicut si à fure extorli pallium Petri, fur autem attripiat meum, licitè ei reddo pallium Petri, ut recipiam meum; item si quis velit auferre but-
 LI sam

fam meam, nisi bursam Titii in foro inventam iterum illuc reportem à fure auferendam, licitè reporto. 3. Ex gravi causa licet remotè cooperari peccato alieno, ut cum communi dixi *Caf. 207. 2.* sic si fur velit auferre thesaurum meum, nisi ostendam thesaurum Petri, licitè hunc ostendo; ergo si fur nolit reddere mihi pretium, nisi restituam rem empram, licitè eam restituo etsi forsàn à fure retinendam. 4. Si Petrus mihi intenet mortem, nisi tradam gladium Pauli apud me depositum, licitè eum trado, etiam si sciam quòd eodem velit Paulum occidere; quia tradere gladium est actio de se indifferens ideoque remotè tantùm cooperativa ad occisionem Pauli; quam ponere licet ad evitandum æquale malum proprium; ergo reddere mercem furi etiam tantùm est cooperatio remota & per consequens licita ad evitandum damnum æquale. Ecce rationes multùm graves, ut vix judicari possit, an hæc an oppositæ præponderent. Nihilominus *32. ad 1. N. C.* injuriam facit Domino, non quia rem empram reponit ad statum primum, sed quia eam privat statu intermedio meliore jam acquisito; aliud est de cane qui furi positivè non restituitur, sed ex gravi causa permittitur sponte ad eum redire. *ad 2. N. aff.* sicut si pallium Petri à fure ereptum deportasses ad locum tutum, non posses illud furi positivè reddere seu tradere, etsi possis permitttere ut ipse recipiat; sic & mercem non potes reddere, bene tamen

ex causa permitttere ut fur recipiat. Idem est de bursa reperta & ad locum tutum deportata. *ad 3. N. C.* reddens mercem tradit rem alienam furi, ideoque proximius cooperatur quàm qui eam audè ostendit; & obinde Dominus magis est invitus respectu hujus quàm respectu alterius. *ad 4. N. C.* tradens gladium Pauli metu mortis est in extrema necessitate, in qua Paulus non habet jus repetendi gladium, necessitas autem recuperandi pretium non est tanta, ut Dominus mercis amiserit jus eam repetendi.

32. 11. Debita vel bona incerta, hoc est talia, quorum Dominus ignoratur vel conveniri non potest, restituenda sunt juxta explicationes sequentes. *r.* Bona incerta comparata ex delicto v. g. furto, usurâ, iniquâ mensurâ vel pondere, si factâ pro rei qualitate & valore diligenti inquisitione Dominus sciri vel conveniri non possit, restitui debent pauperibus. *S. Th. 2. 2. q. 62. a. 5. ad 3. & ibid. Cajet. Bannes. Sylvius. Covar. Molin. d. 746. Lugo d. 6. s. 12. Viva op. 2. q. 2. a. 3. & ita dehincit Alex. III. C. cum tu de usur. c. nemo 24. q. 5. Ratio est, quia res quæ Dominum habet non potest retineri illo non consentiente, aut si Dominus repetiri non possit, debet expendi juxta voluntatem ejus prudenter præsumptam; sed bona incerta Dominum habent, aliàs forent vacantia vel derelicta quæ sunt primò occupantis, neque prudenter præsumi potest, quòd Dominus velit ea retineri ab injusto eorum possessore, ne lucrum ex delicto*

re-

7. reporter, sed si sibi vel suis hæredibus aut proximè consanguineis præferim indigentibus restitui non possint, debent distribui in pauperes vel ad quaslibet causas pias, ut communiter explicant DD. unde si ipse verè pauper vel debitis ultra vires gravatus sit, ea sibi propriâ autoritate retinere potest, nisi obstet lex aliqua positiva, *Scot. Vasq. Sylv. Sanch. Illf. t. 4. d. 3. n. 250.* quod si Dominus in particulari quidem ignoretur, sciatur autem in communi, v. g. milites injustè expilârunt oppidum, mercatores, caupones, pistores mercibus, mensurâ vel pondere iniquo concives suos defraudârunt, etsi nesciant quibus in particulari damnum illatum sit, restitutio tamen facienda erit non pauperibus sed quoad fieri potest personis læsis per se vel per virum probum, & in ultimo casu minuendo pretium vel augendo pondus & mensuram, 2. Bona incerta ex contractu vel inventione v. g. mercator ignotus loco vitri tradidit gemmam, loco cupri aurum, loco unius ulnæ duas, item invenisti annulum pretiosum, aut viator ignotus sarcinam in domo tuâ reliquit &c. si adhibitâ inquisitione debitâ per publicationem vel schedarum affixionem Dominus reperiri non possit, probabilius hæc iterum restituenda sunt ad causas pias *S. Th. q. 66. a. 5. ad 2. Scot. 4. dist. 15. q. 2. ad 4. Cajet. Nav. Less. Laym. Viva op. 2. q. 2. a. 3. & DD. cc. Ratio denuo est,* quòd res aliena sine consensu saltem præsumpto Domini retineri non possit, præsumitur autem

esse voluntas Domini, ut dum res sibi corporaliter restitui non potest, restituitur ad causas pias, in bonum animæ. Fatentur tamen pleriq; oppositam, quam docent *Sot. Medina. Sa. Dian. p. 11. t. 4. R. 12. Metzg. t. 11. d. 27. a. 3.* esse probabilem; quia incertum est, an voluntas Domini sit ut res sua in causas pias erogetur, vel non potius ut à possessore bonæ fidei asservetur, aut si asservari non possit consumatur, distrahatur, & Domino si fortè compareat æquivalens restituatur: optimè distinguit *Lugo n. 141.* quamdiu superest spes aliqua inveniendi Dominum, præsumitur Dominus rem suam vel pretium ejus velle asservari, si nulla spes superfit, tunc demum dari pauperibus. 3. Inventor non debet credere cuivis dicenti rem esse suam, nisi id probetur sufficientibus indiciis, si plures dicant esse suam dividenda est pro rata probabilitatis, aut in defectu probationum danda pauperibus. 4. Qui præmissâ debitâ inquisitione rem in pauperes vel pias causas expendit, Domino comparente ad nihil tenetur, non ex re accepta quia rem non ampliùs habet, neq; ex injusta acceptione, nam quamvis eam fortè accepit malâ fide v. g. furto, rapinâ &c. postquam tamen Dominum invenire non potuit, culpam purgavit eam expendendo juxta voluntatem Domini prudenter præsumptam; pari modo ad nihil tenentur pauperes vel loca pia, si rem jam absumpserunt, secus si adhuc existat, tunc enim obligantur ex re accepta, quia distributio illa aliter fieri

non potuit quàm sub conditione, si Dominus re adhuc existente non comparuerit, aliàs enim malè gestum esset negotium Domini *Molin. Sylv. Laym. Diana. Petsch. p. 649. 5.* Si non
 10. præmissâ sufficiente inquisitione in Dominum, res erogata est in causas pias & adhuc existat, possessor rei tenetur primò, & in ejus defectu qui dedit, si res bonâ fide est consumpta nec aliquis ex ea factus ditior tenetur (solus distributor. *Ratio est*, quia transferri non poterat rei dominium, cum Dominus esset rationabiliter invitus, & qui dedit non præmissâ debitâ inquisitione Domino fecit injuriam, *Azor Les. Bonac. de rest. d. 1. q. 3. p. 4. n. 18. 6.* Si fur bonâ fide ex ignorantia vel mandato confessarii non factâ inquisitione rem dedit pauperibus & ab iisdem consumpta sit, fur adhuc tenetur solvere pretium ratione primæ acceptionis injustæ, sicut si res apud ipsum sine ejus culpa periisset, neque est voluntas Domini ut sic expendatur res sua. *S. Anton. Nav. Rebel. Herinx d. 8. n. 109. Lug. d. 21. n. 59. Dicast. d. 3. n. 113. si dicas*, talis fecit quod potuit, & ignorans tenebatur obedire confessario; ergo creditor non potuit esse invitus, ut sic fieret. *g.* Fecit quantum potuit ad evitandum novum peccatum C, ad extinguendum debitum N. debitor ex delicto debet creditorem efficaciter reddere indemnem, unde si restitutionem commisit confessario vel nuntio à creditore non assignato, qui rem retinuit, tenetur denuò solvere, ut fatentur omnes; ergo & tunc quando absque inquisitione, bonâ

fide dedit pauperibus. *V. infra n. 24.*

g. III. Res vacantes, ut gemmæ & lapilli in litore maris, feræ in sylvis, derelictæ vel pro derelictis habitæ, ut missilia principum, thesauri ultra memoriam hominum reconditi jure gentiû sunt primò occupantis, ideoque restitutioni obnoxia non sunt, nisi sub limitationibus explicatis *Cas. 22.*

QUÆR. II. Quo tempore restituendum?

g. Ut primum moraliter fieri potest post delictum vel notitiam rei alienæ, aut præfixum terminum in contractu: est regula communis & certa; aliàs enim detineretur res aliena Domino rationabiliter invito; unde deducet *seqq. 1.* differre solutionem uno alterove die non est mortale, nisi Domino grave damnum vel incommodum ex dilatione causetur, imò si debitor non sit ex delicto (quoad hunc enim Dominus est plerumque magis invitus) & verum habeat solvendi propositum ac dilatio solutionis Domino non sit damnosa aut periculosa, non est arguendus peccati mortalis, etiâ si per unam alteramve septimanariam, imò & mensem solutionem differat. *Molin. Laym. Tamb.* tres verò sunt causæ, propter quas restitutio justè differri potest. 1. Si creditor non sit præsens nec aliquem statuerit qui solutionem acceptet. 2. Si creditor etiâ tibi debeat & non solvat. 3. Si solutio fieri non possit sine scandalo vel notabili damno in bonis animæ, famæ, vel fortunæ. 2. Si nullus in contractu terminus est præfixus, solutio primum faciendâ est, quando creditor

secundum loci consuetudinem eam exegerit, nisi forsan perere impediatur, vel à potentiore non audeat, tunc enim terminus solutionis erit qui prudenter judicatur esse de rationabili voluntate creditoris; 3. Si terminus præfixus est in favorem debitoris, ut in commodato, debitor poterit terminum prævenire & citius solvere; quod si creditor acceptare nolit & res individua pereat sine culpâ debitoris, interitus non huic, sed creditori imputabitur. *Diana p. 1. t. 8. R. 17.* Quando autem terminus præfixus fuit in favorem creditoris, ut in locato ad certum tempus in censu pro annua pensione, tunc debitor regulariter terminum prævenire non potest, nisi soluto integro pensionis vel locationis pretio; creditori verò non conceditur repetere rem suam ante terminum conventum, nisi debitor de fugâ vel non solvendo foret suspectus, tunc enim cogitur vel reddere vel cautionem præstare. 4. Qui injustè cum peccato mortali solutionem differt, tenetur ad omne lucrum cessans & damnum obinde creditori emergens, ut per se patet, qui solutionem inculpabiliter differt ex naturali oblivione vel impotentia, valde probabiliter excusatur, præsertim si non sit debitor ex delicto; an idem teneat de eo, qui solutionem differt ad avertendum proprium

14.

damnum, dicam *Cas. 47. n. 4. 5.* Debitor vel maximè ex delicto si possit, debet statim totum debitum solvere, quamvis per partes vel distincta delicta contractum, & si absq; causa velit solutionem differre vel per partes sol-

vere, non potest absolvi, quia manet in actuali peccato, & Dominus est rationabiliter invitus, quia habet jus ad totum debitum & posset intervenire impotentia, mutatio voluntatis vel aliud periculum. *Mol. Palao. Diana. Illf. t. 4. d. 3. n. 253.* minus absolvi possunt, qui solutionem differunt usque ad mortem, vel post mortem committunt hæredibus, quia injustè detinent aliena, & suos creditores exponunt periculo damnorum, præsertim si hæredes sint potentes vel difficilis conventionis, aut ut fieri afolet in indagandis & observandis obligationibus defuncti negligentes, nisi periculû gravis infamiae vel scandali aut alia justa causa exigat restitutionem differri post mortem.

QUÆR. III. Quo loco & cujus expensis restitutio fieri debeat? 15.

R. 1. Debitor ex delicto debet restituere in illo loco, ubi Dominus rem suam erat habiturus, si res injustè ablata, detenta, vel destructa non fuisset, & quidem suis expensis, ut si Coloniae abstulit pecuniam vel equum, & ea secum abduxit Viennam, tenetur suis expensis ea reducere Coloniam, vel si Dominus etiam rem suam tunc erat ducturus Viennam, debet restituere Viennæ, subtractis tamen expensis, quas Dominus in re sua transferenda necessariò fecisset: si fur plures expensas facere debuit, quàm Dominus erat facturus & has deducere non poterit, suo delicto eas imputet; si verò minores expensas fecit, quàm Dominus facere debuisset, idque proveniat

ex industria sua, hanc diminutionem compensare potest; secus si id contingat casu, ex eo v. g. quod vecturæ vel cambii pretium decreverit, pretium enim decrevit Domino. *Medin. Sylvius. Molin. d. 752. Less. c. 15. dub. 8. Lugo d. 20. n. 183. Sporer à n. 153. Croix l. 3. p. 2. n. 361. Ratio* horum est, quod æquitas justitiæ solum exigat, ut Dominus rei servetur indemnis, id est tantum & non plus habeat in rebus suis, quantum habuisset si res nunquam fuisset ablata vel iniquè detenta, hoc autem fit, si fur ita restituat ut præmissum est, ergo. &c. At quantas expensas tenetur facere debitor ex delicto ad restituendam rem alienam? *Cajet. Nav. Covar. & alii* obligant ad expensas quascunque possibiles, at nimis rigidè; quis enim dicat, quod debitum sex aureorum tenetur solvere cum expensis seu damno aureorum mille, id namque aperte repugnat charitati; melius igitur *Lug. n. 191.* dicit, debitorem obligari ad expensas duplò majores, quam res debita valeat, ut si debeas centum, tenearis hos cum expensis seu jacturâ ducentorum ex tuis, si opus est, restituere, quia cum debitor sit nocens & creditor innocens, saltem duplò major causa requiritur ad absolvendum debitorem, quam privandum re suâ creditorem. Adhuc mitius loquuntur *D. Th. q. 62 a. 5. ad 3. Sor. 4. dist. 15. a. 4. Haun. t. 2. c. 3. contr. 8. Vasq. de rest. c. 10. d. 1. Petsch p. 678. Sporer. n. 161.* Qui tantum obligant debitorem cum damno æquali & aliquantum majore,

non autem cum damno duplo, triplo, vel decuplo; quia justitia non repugnat charitati, charitatem autem putant non permittere, ut debitor etiam ex delicto restituat cum damno notabiliter majore, quam est debitum, ideoque restitutio tunc differri poterit ad commodiorem occasionem, aut si nulla spes commodioris occasionis affulgeat, nec voluntas Domini per litteras vel aliter explorari possit, Restitutio ex præsumpto Domini consensu facienda est proximis Domini consanguineis vel hæredibus, aut in eorum defectum pauperibus. *Si dicas:* qui tenetur ad finem seu restitutionem, etiam tenetur ad media, & expensas necessarias; ergo si opus est, ad triplò vel decuplò majores, quam res ipsa valeat. *æ.* Tenetur ad expensas debito proportionatas *C.* improporionatas & debitum notabiliter excedentes *N.* ut autem sciatur, quantum expensæ sint proportionatæ, attendenda est conditio tam debitoris quam creditoris; potest enim esse ut debitori pauperi multò plus noceat damnum decem, quam creditori centum aureorum, aut econtrà; ideoque & tunc expensæ ultra duplum vel triplum augendæ, vel econtrà proportionaliter minuendæ sunt. *Haun. l. c. Illsurg num. 223. Sporer n. 163.*

æ. 11. Debitor ex solâ re acceptâ 16.
tenetur restituere in loco, in quo res de facto existit, juxta seq. explicationes: 1. Si Dominus rei est abens, v. g. viator in domo tua reliquit suam bursam,

bursam, vestem, vel sarcinam, teneris eum per litteras monere, quid de re sua fieri velit; si petat sibi transmitti, transmittenda est, sed expensis Domini; quia æquum non est, ut debitor in re aliena citra culpam suam damnum patiat, si expensæ excedant valorem rei, de præsumpto consensu Domini res vendi & pretium transmitti debet; si nec pretium sine majori vel æquali expensâ transmitti queat, expectanda est melior occasio vel voluntas Domini, aut si nulla horum spes sit, res dari debet proximis Domini consanguineis vel hæredibus, aut in horum defectu pauperibus, ut sup. si debitor inutiles expensas fecerit hos ipse portare debet, & si inquirere neglexit, fiet deinceps debitor ex delicto obligabiturque quantum illa negligentia nocuit. 2. Si Domino absentem rem suam vel etiã tuam transmittas per bajulum, ab ipso in genere vel in specie designatum, vel cum ejus consensu electum, hic autem rem retineat, vel sine tua culpa apud ipsum pereat, perit creditori, quia jam censetur rem accepisse per suum designatum. *Lugo d. 8. n. 127* idem dicit *Croix n. 363.* si loco designati forte venerit alius, fingens se designatum, cujus fraudem advertere non potuisti, quod verum est, si intuitu litterarum vel signi à creditore dati eum elegeris, secus si nullum signum creditor posuerit, nec litteras scripserit; tunc enim censetur à te sponte electus, & dicendum, quod *casu seq. 3.* Si ipse bajulum elegisti non assignatum, & re-

mittas rem Domini in individuo v.g. vestem apud te depositam vel tibi commodatam, & hæc sine tuâ culpâ pereat, iterum ad nihil teneris; quia res regulariter perit suo Domino; excipe nisi sis debitor ex delicto, v.g. per tuum servum vel confessarium remittis vestem furto à te ablatam, quam si servus vel confessarius retineat, teneris ejus pretium solvere Domino vi injustæ acceptionis præteritæ, non aliter ac si apud te casu periisset. *Rebel. Sylvius. Less. c. 16. dub. 6. n. 65. Molin. d. 754. Lug. d. 21. n. 59. Illf. n. 305.* Dices: si fur non possit aliter restituere quàm per confessarium, creditor prudenter præsumitur consentire, ut res per confessarium restituatur; ergo si apud confessarium pereat, perit creditori. R. Prudenter præsumitur consentire salvo suo jure C. aliàs N. 4. Si ex te remittas rem tuam, v.g. pecuniam murò acceptam, tibi perit, quia illa pecunia permanet sub tuo dominio, usque dum creditor eam per se vel per suum nuntium acceptarit, res autem perit suo Domino.

R. III. Restitutio ex contractu fieri debet in loco tacite vel expresse per partes convento, debita ex contractu gratuito, donationis, legati, testamenti, tradenda sunt in loco ubi existunt, & sumptibus donatarii vel legatarii inde transferenda; quia gratis donans vel legans non censetur se, nisi aliud expresse, ad plus obligasse quàm ut rem alteri relinquat pro habitu, ejus sumptu & labore, si opus est, aliò transportandam; res debita

ex

ex contractu mutui, depositi, commo-
dati, locati &c. per se restitui debet,
ubi est tradita, & quidem istius sump-

tibus, in cuius utilitatem contractus
est initus, nisi aliter sit conventum.

CASUS XLVI.

De ordine Restitutionis servando inter creditores.

B Ertholdus *ere alieno gravatus querit ex confessorio*: 1. *An possit solvere ex rebus apud se depositis, locatis, inventis, aut ex rebus emptis & non solutis.* 2. *An omnibus preferri debeant funeralia, alimenta & medicamenta sibi & suis impensa, jura facti testamenti & inventarii, mercedes servorum aut pretium rei emptæ.* 3. *An debita certa preferri incertis.* 4. *An preferenda debita hypothecata, & quid si plures hypothecam habeant.* 5. 6. *An debita ex delicto preferenda debitis ex contractu vel contra.* 7. *An inter debitores merè personales prior tempore sit potior jure.* 8. *An preferri possit primò petens, pauper, aut creditor, apud quem res debitoris existit.* 9. *Quid si accepto pretio rem vendiderit & non tradiderit, an emptori præ omnibus res vel pretium reddi debeat.* 10. *Quid si res uni oppignorata oppignoretur vel vendatur alteri.* 11. *Aut debitor impotens legata vel donationes acceptare aut alteri donationem faciat.* Pro resolutione

QUÆR. I. Quid notandum circa ordinem restitutionis servandum inter creditores? de ordine debitorum dixi *Cas. 38. nu. 21. &c.* Si debitor habeat bona sufficientia ad elucenda

omnia debita, sine ordine omnibus creditoribus satisfacere debet, ut per se patet; si verò non sit solvendo omnibus, tenenda sunt leqq.

1. Restitui debet res aliena, si adhuc apud debitorem in individuo existat; ut si debitor habeat rem tuam apud se depositam, sibi locatam, commodatam, vel à se inventam, furto sublatam &c. tibi & non aliis quomodocunque privilegiatis eam tradere debet, quia res mansit tua, neq; aliis restitutio fieri debet ex rebus alienis. Idem est, si debitor pro re ab Ecclesiâ, Fisco, vel minore sibi venditâ & traditâ non solverit pretium, tunc etiam ex constitutione legum Ecclesia, Fiscus, minor retinent dominium rei venditæ usq; dum solvatur pretium, uti ex *L. si procurator* §. *de jure fisci* & *Glos. ibid.* docent *Molin. Less. Castrop. Laym.* apud *Illung t. 4. d. 3. nu. 190.* quod *Cajet. Sylves. Nav. Less. L. 2. c. 15. dub. 2. Petsch pag. 657.* extendunt ad quamcunque rem venditam, non solutam, neque per cautionem pignoris vel fidejussoris assecuratam; in dubio tamen censetur venditor tradendo mercem etiam tradere dominium, vel maximè si pretium jam acceptare nolit contentus fide emptoris, ut plerumque contin-